SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

LAUSUNTO
5.12.2017

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE

HE 182/2017 vp.
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain sekä eräiden kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Otsikkoasian mukaisella hallituksen esityksellä ehdotetaan jatkettavaksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain (548/2016), jäljempänä *rajoituslaki*, sekä eräiden kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain eräiden velvoitteiden soveltamisesta annetun lain (490/2014), jäljempänä *paras-puitelain velvoitteiden jakamislaki*, voimassaoloaikaa vuodella. Perusteena voimassaoloajan jatkamiselle on maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen voimaantulon siirtyminen vuodella aiemmin mainittuja lakeja annettaessa suunnitellusta. Lakien voimassaoloajan jatkamisen yhteydessä esitetään rajoituslakiin eräitä sisällöllisiä muutoksia.

Mainittujen lakien tarkoituksena on rajoittaa kuntien ja kuntayhtymien päätösvaltaa sitä osin kuin päätöksillä voisi olla haitallisia vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä jotka voisivat aiheuttaa suuria ja tarpeettomia kustannuksia sosiaali- ja terveyspalveluista järjestämisvastuussa olevalle julkisyhteisölle. Paras-puitelain velvoitteiden jatkamislain tarkoituksena on estää olemassa olevien ja toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden purkautuminen lyhyeksi ajaksi ennen maakunta- ja sote-uudistuksen toteutumista. Rajoituslailla puolestaan halutaan estää kuntia ja kuntayhtymiä tekemästä pitkävaikutteisia sopimuksia tai investointipäätöksiä juuri ennen maakunta- ja sote-uudistusta siten, että toimenpiteistä aiheutuvat velvoitteet kohdistuisivat kokonaan tai pääosin muodostettaviin maakuntiin.

Sekä rajoituslaki että paras-puitelain velvoitteiden jatkamislaki ovat olleet aiemmin perustuslakivaliokunnassa käsiteltävinä. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan PeVL 9/2015 vp. että ehdotettu paras-puitelain velvoitteiden jatkamislaki ei ollut ongelmallinen perustuslain 121 §:n näkökulmasta ja että lakiehdotus voitiin käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Rajoituslaista antamassaan lausunnossa PeVL 30/2016 perustuslakivaliokunta puolestaan totesi, että ehdotettu sääntely rajoituslaiksi ei muodostu perustuslain 121 §:ssä turvatun kunnallisen itsehallinnon kannalta ongelmalliseksi ja että sääntelyä ei voida pitää ongelmallisena myöskään perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuudensuojan näkökulmasta.

Siltä osin kuin ehdotettujen lakien voimassaoloa jatkettaisiin yhdellä vuodella, edellä olevan perusteella voidaan katsoa, että lait voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin (09) 16001
Telekopio (09) 160 74126

e-mail: kirjaamo.stm@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

Voimassaoloajan pidentämisen lisäksi rajoituslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkoistussopimuksiin edellytettävän irtisanomisehdon kriteerejä sekä rakennusinvestoinneille myönnettävän luvan ehtoja ehdotetaan kiristettäväksi. Tältä osin on tarpeen arvioida, muuttavatko kiristykset arviota lain säätämisjärjestyksestä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että ehdotetut kiristykset eivät muuta jo aiemmin vallinnutta tilannetta. Eräiden kuntien ja kuntayhtymien suunnitelmat ja valtuustoissa tehdyt päätökset osoittavat, että voimassa olevan lain mukaiset kriteerit voivat mahdollistaa tulevien maakuntien kannalta varsin laajat ulkoistukset. Esimerkkinä voidaan todeta Länsi-Pohjan alueen tilanteen. Syntymässä oleva tilanne kaventaisi yli kymmeneksi vuodeksi muodostettavan Lapin maakunnan mahdollisuutta päättää järjestämisvastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamista. Samalla päätökset rajoittavat merkittävästi maakunnan mahdollisuutta päättää menojensa kohdentumisesta.

Rakennusinvestointien osalta erityisesti sairaanhoitopiirit ovat käynnistäneet runsaasti uusia rakennusinvestointeja, jotka rajoitetaan pääosin velkarahalla. Velat siirtyvät uudistuksen yhteydessä maakuntien vastuulle. Kuntien tekemät rakennusinvestoinnit vaikuttavat merkittävästi ja pitkäaikaisesti palvelujen infrastruktuuriin ja sitä kautta maakuntien mahdollisuuksiin vaikuttaa siihen, miten maakunnan asukkaiden palvelut voidaan käytännössä toteuttaa. Voimassa olevan lain mukaiset kriteerit investoinneille eivät ole merkittävästi mahdollistaneet lain edellyttämien lupien myöntämistä.

Lisäksi voidaan todeta, että ehdotettu rajoituslain muutos ei estä kuntia ja kuntayhtymiä tekemästä sopimuksia, jotka koskevat sitä aikaa, jolloin niillä on järjestämisvastuu palveluista. Rakennusinvestointeja koskevat säännökset mahdollistavat ilman lupaa valvontaviranomaisten määräyksestä tehtävät investoinnit ja sen lisäksi luvan voi saada kaikkiin yli 5 miljoonan euron investointeihin silloin kun ne ovat välttämättömiä ja kiireellisiä. Jos investointi ei ole välttämätön ja kiireellinen on perusteltua että päätöksenteko investoinneista jää maakuntien ja Maakuntien tilakeskus Oy:n vastuulle.

Edellä olevan perusteella sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että ehdotettavat muutokset ovat perusteltuja perustuslain 19 ja 22 §:n kannalta, eivätkä ne myöskään ole ongelmallisia PL 121 §:n mukaisen kunnallisen itsehallinnon tai PL 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta.